

Prijedlozi i primjedbe na „Hrvatski pravopis“ – inačica za javu raspravu - ,

Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje

S dobronamjernom, iskrenom željom da pripomognem očuvanju stoljećima baštinjenog hrvatskog jezika, njegovoj čistoći, jasnoći, jednostavnosti, izražajnosti, ljepoti i osobito, njegovim izvrsnim odlikama da ga može ispravno govoriti, pisati i čitati, svaki hrvatski čovjek, koji poznaje hrvatsku abecedu od 30 slova, od djeteta do starog pastira na planini. Nadam se i želim vjerovati da i među mladim autorima ima takvih koji to isto žele, koji iskreno vole hrvatski narod i njegov jezik, koji će dobro proučiti i promisliti, i ove moje prijedloge prihvatiti (a i drugo dobro iz baštine, čega se ja nisam sjetio, uključiti u pravopis). Jer nije dobro, naprotiv, zlo je! Uvoditi u naš jezik nekakve nesuvisle novotarije, pogotovo iz jezika potpuno stranih duhu hrvatskog jezika.

Idemo redom:

- Slova hrvatske latinice moguće je izgovarati jednostavno, kao što smo mi stariji izgovarali, bez -e ili -a, dakle: a, b, c, d, e, f, g, h... i td. (zašto zapetljivati?)

- Pisanje i izgovaranje -ie (-ije, -je):

Nije obrađena ijekavizacija glagola, koja je u velikoj modi, pa svakog dana neki pametnjaković (-ćka) ijekavizira novi glagol, a „raja“ prihvaća. A to je ne samo nepotrebno, nego nije ni lijepo i, što je najgore, čini jezik zamršenim, većinu glagola unakazuje jer se tim oni pretvaraju u nepravilne glagole!!!! (Nepravilnih glagola u svim jezicima, meni poznatim, vrlo je malo!)

Primjeri:

ikavski:	1. lice prezenta - književni govor	ispravan infinitiv - u književnom jeziku	neispravno – nakazno:
ličiti	liječim	liječiti	_____
ličiti	ličim	ličiti	_____
lípiti	lijepim	lijepiti	_____
voliti	volim (ne: voljem!)	voliti	voljeti
moliti	molim	moliti	moljeti

ikavski	1. lice prezenta - književni govor	ispravan infinitiv - u književnom jeziku	neispravno – nakazno:
viditi	vidim (ne: vidjem!)	viditi	vidjeti (vjedjeti?)
siditi	sjedim	sjediti	sjedjeti
govoriti	govorim	govoriti	govorjeti
goriti	gorim (ne: gorjem!)	goriti	gorjeti(!)
umoriti	umorim	umoriti	umorjeti
grmiti	grmim (ne: grmjem!)	grmiti	grmjeteri (!)
želiti	želim (ne: željem!)	želiti	željeti (!)
seliti	selim (ne: seljem!)	seliti	seljeti (!)

Vidljivo je iz navedenih primjera da je najčešće moguće ijekavizirati glagole koji u početnom slogu imaju dugo i rijeđe „i“ s kratkim naglaskom, a da je pogrešno ijekavizirati „i“ u drugom i trećem slogu. Vidljivo je, također, da je mjerodavan oblik glagola 1. lica jedn. i množ. muškog roda u prezentu za (snalaženje) ispravno ijekaviziranje glagola. Jer, svaki pametan čovjek se pita: - Po kojoj se to jezičnoj zakonitosti razlikuju, primjerice, glagoli: „voliti“ i „moliti“ pa da ti „pametni Hrvati“ samo „voliti“ pretvaraju u „voljeti“, ili „štediti“ i „graditi“ pa govore „štedjeti“ a ne „gradjeti“ i t.d. I zašto bi bilo ljepše i kulturnije reći: „mi smo voljeli“ nego „mi smo volili“?! A prava tradicionalna narodna riječ je „voliti“. I nikako drukčije.

- Nazivi ulica (str. 13. i 14.)

Neki su nazivi ulica protivni duhu hrvatskog jezika, pa su sramota za glavni grad RH. Primjeri: Avenija Dubrovnik, Avenija Dubrava, a ni Ulica Zlat. Zlata – nije točna. Trebalo bi: Dubrovačka avenija... i Ulica „Zlatareva zlata“!

- Pisanje s crticom i bez nje – niste u potpunosti ispravno postavili! –

Navodite da kratice „fra“ i „don“ treba pisati odvojeno, bez crtice – što je apsolutno krivo i protivno duhu hrvatskog jezika.

Rječce „fra“ i „don“ same po sebi ne znače ništa; nitko neće reći: Došao mi je jedan „fra“! Svaka seoska baba zna da je „fra-Marko“ jedno ime, da ono označuje tu osobu, da čini cjelinu, i izgovoreno je u jednom dahu. Prema tomu, ispravno je pisati: fra-Marko i don-Ivan

(ali nikad fra i don uz prezime!) Uostalom, to je sedamstoljetna tradicija (zadnjih desetljeća neki je „mudrac“ to izopačio! I književnici, primjerice, nobelovac Ivo Andrić uvijek je pisao fra-Grga, fra-Ivo i t.d.)

- Pisanje sa spojnicom: b) – u znanstvenim područjima jesu uobičajeni pojmovi pisani i (izgovarani) s grčkim slovima ispred i crticom: β -karoten, x-zraci...Ali većina drugih takvih skraćenica je zapravo u hrvatskom jeziku neispravna i bolje je pisati i govoriti: vitamin C (jer vitamina ima više i svaki ima posebnu oznaku ili ime: A, B, C, D), vrijednost pH, faktor Rh ... Način izražavanja koji vi navodite je po duhu engleskog jezika (npr. „krava mlijeko“).

- Pisanje sa spojnicom pridjeva od prezimena: Kačić-Miošićev (potpuno ispravno!)

A prezimena pišete odvojeno!!! Veoma čudno!!!? Trebate saznati da su u hrvatskoj prošlosti uvijek prezimena pisana s crticom i izgovarana skupa (barem u narodu). Jer dva prezimena, rodovsko i porodično, su cjelina, zapravo jedno prezime (dužim vremenom starije prezime obično bude izostavljeno!)

Dakle, i po tradiciji i po logici dva prezimena treba obavezno pisati s crticom, kao jedno prezime: Kačić-Miošić, Karačić-Iljić...

I dva imena (što u starijim vremenima nije ni bilo) isto tako treba pisati s crticom i skupa izgovarati, jer jedna osoba treba imati jedno ime, napr. Ana-Marija.

=Pisanje stranih riječi

Predložen je nekakav bučkuriš koji je, nažalost, i sad u praktičnoj upotrebi. Puno je bolje bilo prije rata; ne znam koji je „mudrac“ (ili „mudraci“) „modernizirao“ t.j. uveo nesuvisla, a štetna „pravila“.

Naši stari preci, prije više od tisuću godina, imali su i znanje i nacionalni ponos, uspjeli su sačuvati nacionalnu osobitost i posebnost, pa se jedini od pridošlih naroda, koji su došli u doticaj s Rimskim carstvom, nisu romanizirali već su zadržali svoj jezik; sva imena i nazive su izgovarali u duhu svoga jezika, a mnoge nove nazive za stvari, radnje i pojmove također su pohrvatili. Svaka im čast!

A intelektualci na početku visokoprosvijedenog, školovanog i t.d. XXI. stoljeća nemaju ni trunca nacionalnog osjećaja ni ponosa. Žalosno!

Što treba činiti?

- Onemogućiti, spriječiti ulaz stranih riječi u govorni jezik!

(Jedini strani jezik koji je potreban je latinski, međunarodni jezik u znanosti. On može poslužiti i kao osnova (najbolja!) za izvođenje odgovarajućih riječi za nove pojmove, ako nema pogodne temeljne riječi u hrvatskom jeziku.)

- Izbaciti (zakonom) sve nepotrebne strane riječi koje guraju iz upotrebe i po nekoliko izvrsnih hrvatskih riječi! (I to činiti kontinuirano)

- Potruditi se (pod vodstvom stručnjaka **lingvista** i uz pomoć svih ljudi koji znaju i osjećaju duh hrvatskog jezika) da se izume, stvore, nove hrvatske riječi za nove pojmove. (također stalno, kontinuirano!)

Preostali manji broj stranih riječi za koje ne bude moguće naći dobre hrvatske zamjene, pohrvatiti da ih osjećamo, govorimo i pišemo kao domaće.

Tako neće trebati (pretpostavljam da nema ni u drugim jezicima) poseban nekakav pravopis za strane riječi u našem jeziku.

A strana imena i nazivi?

Naši stari su sva imena crkvenih svetaca, papa i sva imena kulture i umjetnosti u Srednjem vijeku znali pohrvatiti.

A sad vi predlažete da vlastita imena iz jezika u kojima je pismo latinica treba pisati izvorno. Pa ako bi to i mogli uzeti kao jedini izuzetak – onda treba obavezno uz takvo ime i prezime u zagradi napisati hrvatski izvorni oblik tog imena. [Zašto i kako svi Hrvati mogu i moraju znati sve te strane jezike?!?] I ta bi imena bolje bilo pohrvatiti! Sva ostala vlastita imena treba pisati i izgovarati hrvatski (pohrvaćeno). Sve geografske i druge nazive i imena obavezno izgovarati na hrvatski način i normalno pisati hrvatskim slovima. I tu je tisućugodišnja tradicija i nema ama baš nikakvog razloga da je gazimo i svom narodu zagorčavamo život! (A oni kojima će trebati, naučit će sami izvorne oblike).

Dakle, imena država, planina, mora, pokrajina, gradova, sela... – treba izgovarati i pisati hrvatski, onako kako odgovara duhu i uhu hrvatskog govornika.

Zanimljivo bi bilo, primjerice, znati što je imao na umu neki „veleumni“ učenjak kad je „naredio“ (a „pametni“ podanici bez pogovora poslušali!) da ime grada jedne male države, Belgije, treba obavezno pisati Bruxelles i da to svi Hrvati (jer pravopis je za njih!) moraju

znati pročitati i napisati!!?? Po osnovnom hrvatskom zakonu pisanja to bi ime trebalo pročitati (uz pretpostavku da radnik ili seljak zna da znak „x“ treba izgovarati kao ks!): B r u k s e l e s. Ali, tako ga tamo nitko ne izgovara, nego ga drugi narod te državnice piše Brussel i izgovara Brisel. Hrvati se moraju odlučiti kako će hrvatski izgovarati i pisati to ime (samo ne mogu ono nakazno koje ne znaju ni pročitati ni napisati!) ili Brisel ili Brukseles.

Eto, to je samo jedan primjer idiotskog pravopisnog pravila.

- Navodnici str. 43.

Pod d) treba proširiti primjenu –

sve naslove, nazive i imena društava, institucija, književnih i umjetničkih djela; - i svega kad naslov ne izražava osnovno značenje (pr. brod „Marko Marulić“, škola „Vladimir Nazor“, „Smrt Mijat-harambaše“ i t.d.)

Pisanje (i izražavanje) mora biti jasno, a ne kao sad – pa čitalac ne može razumjeti o čemu pametni pisac piše. (Za podsjetiti se: Prije dvadesetak godina pisali smo tako jasno, dok se neki „inovator“ nije dosjetio da on mora nešto „pridonijeti razvoju jezika“ a ugledajući se na neki strani jezik! Nažalost, mnogi naši intelektualci misle da je sve strano dobro, makar to bilo i potpuno loše!)

[U današnjim novinama je napisano: - Đuro Đaković će održavati tenkove M84 – Svatko će se upitati: Koji Đuro? Eto, to pokazuje današnji moderni i „jasni“ hrv. pravopis!!!]

NEKOLIKO NAPOMENA vezanih za slučajeve pisanja – u sadašnjim pravopisima neispravnih ili loših, kojih nema na ovih 43 str. predloženog pravopisa (ili nisu zapažene):

- U rečenici ispred izraženo je žaljenje... ...Treba žaliti (i stalno sam žalio) da su čak i pisci koje cijenim, stalno dosad pisali „na žalost“ jer valjda tako određuje neki „važni“ pravopis. Jednom sam, uz članak poslan časopisu napisao dopis u kojem je bila i rečenica: „Nažalost moram ići na žalost prijatelju...“ A „učena“ recenzentica je ispravila moju „pogrešku“ i objavila u časopisu: „Na žalost moram ići na žalost...“ – opravdao se autor. (Da li je smiješno!?)

Jasno je da takve priloge treba pisati kao jednu riječ (tako ih i izgovaramo!): nažalost, naradost, nasreću... i t.d. Ali, mislim da bi ih trebalo izbjegavati i upotrebljavati druge riječi.

- Upotreba instrumentala imenica uz neke glagole, kao: postati, biti, nastati...- potpuno je neispravna! Ona postoji samo u prastarim spisima, samo u nekim krajevima, prije zajedničkog književnog jezika. U hrvatskom narodu, puku, takav način izražavanja nikad nije postojao (ima jedino u ruskom jeziku) čak usprkos svakodnevnoj, loše prevedenoj, glavnoj molitvi, „Oče naš.“

(Bi li zvučalo i glupo i smiješno: „Radio je s magarcem pa je i sam postao magarcem“?) Dakle, uz spomenute glagole jedino može i treba ići akuzativ imenice: „On je postao (bio, ostao...) dobar čovjek“.

- Vi (autori) u tekstu vašeg „prijedloga“ stalno pišete: piše se(!)

Da li je to ispravno? NIJE! Jer je besmisleno i nelogično. Hoće li se nešto samo od sebe napisati?! Naravno da neće. Ali, tako napisano i rečeno znači baš to! Nažalost, takav način izražavanja zadnjih decenija je postao raširen, opći: „radi se“, „živi se“, „rodio se“ (sam je sebe rodio!)....

U hrvatskom puku, u prijašnjim vremenima nije toga bilo, osim nekoliko izuzetaka kao: „oblači se“, „smračuje se“ i sl. što ima smisla, jer se te pojave događaju same, bez djelovanja čovjeka.

Zamjenice, sebe i se uz glagol označuju radnju koju čovjek (ili grupa) ili drugo živo biće obavlja na sebi (svom tijelu ili psihi...). A glagol sa „se“ ne može označavati nekakvu opću radnju i neodređeno vrijeme. Jer je besmisleno, a jasan i jednoznačan jezik ne bi trebao sadržavati besmislice. [Koliko znam samo francuski jezik ima nekakav neodređeni glagolski način, primjer: „on se **trouve**“...što znači: „to o čemu govorim postoji tamo...u nekoj knjizi“].

Jasno je, dakle, da ispravan, dobar pravopis treba to istaknuti i kategorički reći da je neispravno, pa preporučiti i propisati druge ispravnije načine zamjene, kao upotrebu infinitiva ili 1. i 3. lica prezenta napr. „pisati“, „raditi“ (treba pisati, treba raditi), ili „rade“, „kažu“, ili „govorimo“, „učimo“, „pišemo“. (A moguće je to izreći i na druge načine, već prema radnji).

- Neispravno je i „kome“!

Dativ glasi: komu ili čemu? Dakle, ispravno je govoriti: „Komu si dao olovku?“ i „Čemu si se radovao?“ A odgovor mora biti: „tomu“ i „onomu“ (a ne „tome“ i „onome“).

- Evo jedan primjer najmodernijeg pravopisa, europskog, koji je odnedavno uguran u govor i pisanje naših izvještajnih sredstava (tzv. medija): nakazno pisanje prezimena ženskih osoba, bez ikakve oznake da se ona odnose na te osobe. To su, naravno, naturile feministkinje, misleći da će i na taj način izjednačiti ženske s muškima. [Da su pametne, znale bi da, na njihovu žalost, Bog nije stvorio žensko i muško jednakima! Pa samo ispadaju smiješne (zbog svoje, kako narod odavnina kaže, kratke pameti)]. Kako zvuči: „Marić jer rekla“. (on je rekla?!). Ili „Jurić je grdila Matić“, „Matić je dala jabuku Jurić“. Zvuči i jest neprirodno, nerazumljivo i glupo. Jer su u hrvatskom jeziku od pamtivijeka sva prezimena (makar to feministicama bilo vrlo žao!) muškog roda. (Kako je u stranim jezicima to Hrvate ne treba uopće zanimati!). Stoga treba pisati i govoriti: profesorica Marić, doktorica Jurić, predsjednica, gđa ili najbolje, njezino ime ispred prezimena. I to treba istaknuti u pravopisu da bude manje nesuvislog i nerazumljivog bljezgarenja u govoru.

- Još jedan pravopisni, „biser“ (možda će netko reći da je beznačajan) je pisanje pridjeva od plemenitog metala srebra – „srebrn“ kojeg su svi pismeni u zadnjim desetljećima prihvatili, a nije moguće shvatiti zašto, kad je očito da je ta riječ nakazna. Vjerojatno je neki „veliki“ pravopisac znanstveno „otkrio“ da je tu „r“ samoglasnik. (A raja ne razmišlja nego slijepo sluša „autoritete“...“Jer je raja ko i ostala marva“ već je davno rekao veliki pjesnik.) Jedino je čudno zašto je unakazio samo srebro, a nije ostale metale, npr. bakrn, kositrn...?!

Svakom je pametnom jasno da je ispravno govoriti i pisati „srebren“ (što je tradicionalno i potvrđeno imenima i nazivima, napr. Srebrenica, „Bosna srebrena“ i dr.)

- Kad sam već spomenuo kemijski element, Ag, da kažem nekoliko riječi o sadašnjem kemijskom nazivlju. Promjenom države, prije dvadesetak godina, mnogi su slavohlepni ljudi smatrali da sve staro treba mijenjati, iako su bili bez odgovarajućeg potrebnog znanja (samo da bi „ovjekovječili svoja imena i stekli slavu“). Tako je grupica kemičara kao predsjedništvo DKH (Društva kemičara Hrvatske) prihvatila i naturila (kemičarskim ovcama!) kemijsko nazivlje pod naslovom „kemijska nomenklatura“ ne znajući da je čak i taj naziv kriv, jer nazivlje nije isto što i nomenklatura. A to njihovo nazivlje je apsolutno pogrešno, s jezičnog stajališta je nakazno, a neispravno je i sa znanstveno-kemijskog stajališta. Nisu djelovala na njih ni upozorenja ni obrazloženja, što pokazuje njihovo preveliko neznanje hrvatskog jezika, ali i nebrigu i umišljenost (oni su „veliki“ i „priznati“ profesori – tako oni misle o sebi).

Kad sam pitao za savjet jednog lingvista akademika, on je dogovorio da to nije njegova briga, neka se kemičari dogovore.

Ne znam da li ćete vi u Institutu za hrvatski jezik smatrati da je to i vaša briga. A ja mislim da je vaša obavezna dužnost brinuti se za ispravnu upotrebu hrvatskog jezika u svim područjima u kojima se on upotrebljava, i u stručnim, pa tako i u kemijskom području. Stoga želim vjerovati da ćete pokazati zanimanje, potruditi se i konačno u vašem pravopisu dati najkraće osnove kemijskog nazivlja. A sad vas samo pitam:

Da li je ispravno reći i pisati: „zlatov dukat“, „srebrov prsten“, „bakrov kotao“ i sl. Ili „drveno drvo“?!

A baš tako već desetljećima, naredbom tih „slavnih kemičara“ uče jadne mlade naraštaje i tako im, uz mnoge druge čimbenike, uzrokuju potpuno nesnalaženje, neznanje jezika, i onemogućuju usvajanje zakonitosti i duha hrvatskog jezika (jer šta će učenik ili student misliti ako može govoriti i „zlatni prsten“ i „zlatov klorid“!?

Ako Vas bude zanimalo kemijsko nazivlje, upućujem na članke u časopisu „Kemija u industriji“:

- Z. Šoljić, O nomenklaturi anorganskih spojeva,

Kem. Ind. 44(11) 487-493 (1995) i

Kem. Ind. 45 (3) 117-121 (1996).

Nadam se da ćete ozbiljno razmotriti sve naprijed navedene prijedloge i prihvatiti ih, jer su oni dobro promišljeni (ne od jučer!). Još mnoge nepravilnosti u govoru treba ispraviti (i upozoravati) ali zasad od mene toliko. (Vjerujem da ćete vi pratiti govorni jezik pa da ćete ih uočiti).

Nadam se, također, (i želim!) da ćete se potruditi da napišete dobar pravopis (za narod a ne za „učene“), da ćete uzeti samo ono što je uistinu dobro iz objavljenih pravopisa, pa i iz Novosadskog (koliko se sjećam on ima više dobrih rješenja, nego neki drugi; a ne treba se obazirati na druge srodne jezike!). Samo smatram da nije dobro da osnova pravopisa bude današnji uobičajeni govorni jezik u Hrvatskoj, koji je, nažalost, zadnjih desetljeća vrlo iskvaren, i lošim pravopisnim „pravilima“, i još više upornom nasrtljivošću engleskog jezika (koji **unakažuje** hrvatski jezik i svojim rječnikom i svojim primitivnim duhom: načinom

izražavanja, pisanja, čitanja, izgovora...). Mislim da pravopis treba temeljiti na jeziku književnih djela naših najboljih pisaca XX. stoljeća. S objavljivanjem ne bi trebalo žuriti, bolje je sve dobro prostudirati (čitati, razgovarati i poslušati i tzv. obične ljude, a ne samo „velike“ lingviste i akademike; već je spomenuto da pravopis treba služiti narodu, biti jasan, jednostavan, jednoznačan...) pa makar bio obavljen tek nakon godinu ili dvije. Jer, kakva će biti korist od njega ako neće biti istinski dobar i neće štititi naš jezik od daljnjeg propadanja i izumiranja!?

I na kraju, još jedan prijedlog:

Ako uspijete napisati dobar pravopis, prihvatljiv za većinu naroda, potrebno je da Institut za hrv. jezik i jezikoslovlje pokrene akciju za praktičnu zaštitu govornog hrvatskog jezika. Zadnjih desetljeća to nitko nije činio; sve odgovorne institucije se ponašaju kao slijepe i gluhe, svejedno im je što jezično smeće svakodnevno ulazi u jezik (treba pogledati natpise u Zagrebu, slušati tzv. medije, čitati novine...! Jad i čemer! I sramota!).

Neophodno je, dakle, da vaš Institut (uz pomoć ostalih institucija koje imaju vezu s jezikom) „prisile“ Hrvatski Sabor da što hitnije donese (izglasuje) „Zakon o zaštiti hrvatskog književnog jezika u javnoj upotrebi“. A zatim da bude organizirana kontrola provedbe tog zakona, s novčanim kaznama za prekršitelje (kao što je to u Francuskoj). Hrvatski književni jezik mora biti jedini službeni jezik u Republici Hrvatskoj.

Ako ostane i dalje sadašnje stanje „brige“ o jeziku, onda nije ni potrebno da objavljujete taj vaš pravopis. Komu ili čemu?! Ako on neće biti obavezan za javna sredstva obavješćivanja, za javne natpise, novine i općenito za javnu upotrebu, onda čemu će služiti?!

— — — —

Usputna napomena

O Bože, jadna li je ta tzv. hrvatska država u kojoj vlada opća anarhija, u kojoj se nitko iskreno i istinski ne brine za opće dobro, pa ni oni kojima bi to trebala biti dužnost i osnovni posao, za koji su dobro plaćeni. Svi se brinu samo za sebe osobno, a uživaju lijepi život na grbači radnog naroda (t.j. onih koji moraju raditi, jer nemaju priliku krasti, varati, pljačkati, pretvarati se, glumatati da nešto rade i t.d.).

Teško se poštenom čovjeku pomiriti s činjenicom da su današnji Hrvati toliko moralno iskvareni i propali (prvenstveno oni koji zauzmu tzv. elitnije položaje i zanimanja) da su bez

poštenja, bez savjesti, bez časti i osjećanja stida, bez domoljubnih osjećaja...Ali, nažalost, to je naša svakidašnja žalosna stvarnost.

E, jesmo devetsto godina željno očekivali samostalnu hrvatsku državu! Pa smo baš „sretni“ što smo je konačno dočekali!!!

Dr.sc. Zvonimir Šoljić, red. prof.

Trnsko 40-B

10 020 ZAGREB